

- **שם המחקר:** תהליך ההתפתחות של מיזם לפיתוח שירותים לאנשים עם מוגבלויות כשותפות בין רשויות מקומיות.
- **שנה:** 2018
- **סוג מחקר:** מחקר הערכה
- **מס' קטלוגי:** 99
- **שמות החוקרים:** ד"ר קרולין גוטמן, ד"ר ורד גולן-שנער ופרופ' שמעון שפירא.
- **רשות המחקר:** החוג לעבודה סוציאלית, המכללה האקדמית תל-חי.

תקציר מנהלים

מחקר זה נערך בסיוע מענק מקרן שלם.

תמצית

מחקר זה עקב אחר התפתחות שותפות בין רשויות מקומיות בגליל ובגולן ובין יחידות של משרד הרווחה. המטרה הייתה להקים מגוון שירותים לאנשים עם מוגבלויות באזור המאופיין בפיזור גיאוגרפי של יישובים קטנים ובינוניים. מטרת המחקר לתרום לידע על שותפויות בין-ארגוניות, ולפרקטיקה של פיתוח שירותים לאנשים עם מוגבלויות פיזיות, נפשיות והתפתחותיות בפריפריה. במחקר נעשה שימוש במתודולוגיה איכותנית, מבוססת על ראיונות וקבוצות מיקוד עם מובילי המיזם ועם נותני שירותים, משתמשים בשירותים ובני משפחה. פרק הממצאים מציג תובנות בדבר הגורמים שמשפיעים על ההתפתחות של שותפויות, כאשר המסקנה העיקרית היא שמחויבות של מובילי השותפות היא תנאי הכרחי להצלחה, אך ההצלחה מותנית גם בקיומה של תשתית ארגונית, משפטית ופוליטית.

רקע

המחקר עקב אחר התפתחות שותפות בין רשויות מקומיות בגליל ובגולן, ובין יחידות של משרד הרווחה, לפיתוח מערכת שירותים לאנשים עם מוגבלויות באזור שמאופיין בפיזור של יישובים קטנים ובינוניים. מטרת המחקר לתרום לידע על שותפויות בין-ארגוניות, ולפרקטיקה של פיתוח שירותים לאנשים עם מוגבלויות פיזיות, נפשיות והתפתחותיות.

שיטת המחקר

שיטת המחקר איכותנית, מבוססת על ראיונות עם מובילי המיזם, תצפיות בשיבות, ניתוח מסמכים, ראיונות עם דמויות מפתח במשרד הרווחה וברשויות המקומיות, וראיונות וקבוצות מיקוד עם נותני שירותים, משתמשים בשירותים ובני משפחה.

ממצאים עיקריים

הראיונות וקבוצות המיקוד עם מפעילי שירותים, משתמשים ובני משפחה צילמו את מצבם של אנשים עם מוגבלויות לפני שתורגש השפעת המיזם, והצביעו על מגוון צרכים שאינם באים על סיפוקם, בעיקר בנושאי תעסוקה ופנאי לבוגרים עם מוגבלויות. הראיונות הצביעו גם על נכונות לשיתופי פעולה ופוטנציאל להרחבת מערכת השירותים הקיימת.

פעילות הקבוצה היוזמת, שכללה שבע נשות מקצוע בדרג המחוזי והמקומי, העלתה את הצורך בשותפות אך לא הביאה למימושה. אימוץ היוזמה על ידי אשכול הגליל המזרחי והגולן סיפק את התשתית הארגונית שאפשרה הוצאת מכרז, בחירת מפעיל, והתחלה של בניית שירותים חדשים ושדרוג שירותים קיימים.

ניתוח תהליך התפתחות השותפות הניב תובנות שעשויות לתרום למי שעשויים ליזום הקמת שותפויות בין-ארגוניות בתחום המוגבלויות, וגם בתחומים נוספים:

- מחויבות של קבוצה יוזמת היא תנאי הכרחי אך לא מספיק להצלחה של הקמת שותפות. השותפות תתממש רק אם תמצא לה תשתית ארגונית, משפטית ופוליטית.
- בדיקת צרכים היא שלב חשוב ראשון בהתארגנות לפיתוח מערכת שירותים, אך הממצאים של בדיקה כזאת הם בהכרח זמניים. נחוץ לחזור ולאשש אותם תוך כדי פיתוח השירותים ובחינת הביקוש האפקטיבי.
- גם כאשר קיימת לכאורה הסכמה על הגבולות הגיאוגרפיים, הדמוגרפיים והארגוניים של השותפות, נדרשת התמודדות נמשכת עם הגדרת הגבולות והשלכותיה על השותפות.
- בחירת מפעיל באמצעות מכרז היא דרך נכונה להפעלת השותפות. בהמשך היא מחייבת התמודדות עם סוגיות של הכוונה ושליטה.
- גם כאשר מפקידים את המיזם בידיו של מפעיל יחיד, נחוץ למצוא דרך לשמר, ואף לעודד, שרידות של תכניות קיימות, ועידוד יזמות מקומיות ויצירתיות.
- מהניסיון שנצבר עד כה עולה ששירותים משותפים לאנשים עם מוגבלויות שונות (פיזיות, חושיות, נפשיות והתפתחותיות), וברמות שונות של מוגבלות, הם אפשרות ריאלית. יחד עם זאת נחוץ להמשיך ולבחון נושא זה כדי למזער העצמה אפשרית של סטיגמות.
- הבטחת השתתפותם של אנשים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם בתכנון והפעלה של שירותים מחייבת בניית פורומים מתאימים, דבר שלא קרה עד כה.

לסיכום, הקמת השותפות לפיתוח שירותים לאנשים עם מוגבלויות בגליל ובגולן נראית בשלב זה כסיפור הצלחה, שניתן להפיק ממנו השראה ולקחים ליזמות דומות בתחומים אחרים או במקומות אחרים.

מסקנות

אפשר לראות את השותפות לפיתוח שירותים לאנשים עם מוגבלויות בגליל ובגולן כסיפור הצלחה. השותפות הביאה לשינוי משמעותי בהיקף ואיכות השירותים שעומדים לרשותם של אנשים עם מוגבלויות. יתר על כן, מסתמנת אפשרות להרחבה נוספת וניכרת מאד של השירותים לאחר בניית המארג ומימוש יוזמות נוספות.

את הצלחת המיזם אפשר לייחס מחד לנחישות של הקבוצה היוזמת, ומאידך לתשתית הארגונית של האשכול. למרות ההתלהבות והמסירות של יוזמות המהלך, לאחר ארבע שנים היה נראה שהן עלולות להתייאש עקב העדר התקדמות למימוש המיזם. אימוץ המיזם על ידי האשכול הציל אותו מכליה. מאידך, סביר להניח שהאשכול לא היה נותן עדיפות לפיתוח שירותים לאנשים עם מוגבלויות אלמלא הפעילות של הקבוצה היוזמת, שהגישה לאשכול לא רק קונצפציה מגובשת של התוכנית אלא גם ממצאים של בדיקת צרכים והצעות חלופיות למתווה. המסקנה היא שלהצלחת מיזם של שותפות נחוצים חזון, התלהבות, הבנה טובה של הצורך אך גם תשתית ארגונית זמינה.

המלצות למחקרי המשך

ההערכה של הצלחה נשענת בעיקר על מידע בדבר הפעילויות שנפתחו, הורחבו או נמצאות בשלבים כאלה או אחרים של תכנון וביצוע. סביר להניח שההתפתחות שתוארה מורגשת בשטח, אולם עניין זה לא נבדק. תכנית המחקר המקורית כללה שלב נוסף שבו היה בכוונתנו לבדוק האם התנופה, הרוח הטובה ושיתוף הפעולה שמאפיינים את המיזם בסוף שנת 2016 יישמרו בשלבי ההקמה וההפעלה של התוכניות השונות, והאם השירותים שיוקמו יענו בצורה מיטבית על צרכי אנשים עם מוגבלויות בגליל המזרחי וברמת הגולן. לצורך זה היינו אמורים לחזור ולראיין נותני שירותים, הורים ומשתמשי שירותים ברחבי האזור. שלב נוסף זה של המחקר לא אושר על ידי הקרן המממנת. אנו ממליצים שבמהלך השנים הקרובות ייערך מחקר שיתאר את מערכת השירותים לאנשים עם מוגבלויות באזור הגליל המזרחי והגולן, ואת העמדות כלפי שירותים אלה של עובדי שירותים, של אנשים עם מוגבלויות שמתגוררים באזור, ושל בני משפחותיהם, תוך השוואה עם הממצאים שדווחו במחקר זה.

התרומה הייחודית של מחקר זה היא בתיאור וניתוח תהליך הקמת והפעלת שותפות בין רשויות מקומיות ובין מערכות שירותים ממלכתיים. נחוץ לזכור שמדובר בחקר אירוע באזור אחד. כדי להעמיד במבחן את התובנות והמסקנות של מחקר זה רצוי ליזום חקרי אירוע נוספים באזורים אחרים וגם בתחומי שירותים שונים. הצטברות חקרי אירוע כאלה, וניתוח משווה שלהם, תאפשר מסקנות מבוססות יותר בדבר הגורמים המעכבים ומקדמים שותפות בין ארגונים.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)